

δί' τ' γάστρα σ' νά ψήσουν νιά τυρόπ' ττα; Εὐβ. ("Ακρ. κ.ά.) Συνών. γαστρί 2, γάστρος 1, μπογάνα, σάτσι, τσερέπα. 2) Εἶδος ἀβαθοῦς καὶ πεπλατυσμένης πηλίνης χύτρας ἢ καὶ ἀπλῆ πλάξ πηλίνη ἢ λιθίνη, ἐντὸς ἣ ἐπὶ τῶν ὁποίων ψήνεται προχείρως ἄρτος, πίττα, κλπ. Κύθν. Κύπρ.: Παροιμ. Ἡ πίττα τζαί ἡ γάστρα κάνουν τὸ σπῖτι σπάστρα (διὰ τὴν ἐντεῦθεν προκαλουμένην σπατάλην) Κύπρ. Συνών. πλακίν. 3) Τὸ μέρος τῆς ἐστίας, ἐφ' οὗ ἀνάπτεται ἡ πυρὰ Θράκ. (Κωστ. κ.ά.) Πβ. γωνιά. 4) Μετάλλινον γαστροειδὲς πύραυλον "Ηπ. (Ἰωάνν.) Συνών. μαγκάλι. 5) Τὸ ἀλώβητον κατώτερον μέρος θραυσθέντος κοιλοσχήμου πηλίνου ἀγγείου, χρησιμοποιοῦμενον διὰ τὴν ἐντὸς αὐτοῦ κατάσβεσιν ἀσβέστου ἢ ἄλλην ἀνάλογον χρῆσιν Νάξ. (Ἀπύρανθ. Τσικαλαρ.): Νά εἴρετε νερὸ μέσ' 'ς τὴ γάστρα δοῦ γαλαχτισμάτου Ἀπύρανθ. Βάνει τὸ νερὸ μέσα 'ς τὴ γάστρα καὶ κάνει τὸν πηλὸ Τσικαλαρ. Συνών. γαστρί 1β. 6) Πήλινον ἀγγεῖον μὲ μικρὰν βάσιν, ἀλλὰ πεπλατυσμένον καὶ κοιλιόσχημον πρὸς τὰ ἄνω (ἢ καὶ τὸ πρὸς τὴν βάσιν τμήμα θραυσθέντος ὁμοιοσχήμου οἰκιακοῦ ἀγγείου), ὅπερ πληρούμενον χώματος χρησιμοποιοῖται εἰς τὴν κατ' οἶκον καλλιέργειαν ἀνθέων, τὸ συνηθέστερον καλούμενον γλάστρα, δὶδ. Ἀπουλ. (Καλημ.) Εὐβ. (Αὐλωνάρ. Κονίστρ. κ.ά.) Ζάκ. Θήρ. Ἰθάκ. Καλαβρ. (Μπόβ.) Κάλυμν. Κέρκ. (Ἀργυράδ. κ.ά.) Κεφαλλ. Κρήτ. ("Αγιος Βασίλ. Ἱεράπ. Πεδιάδ. Σέλιν. Σητ. Σφακ. κ.ά.) Κύθηρ. Κύπρ. Κῶς Λευκ. Μεγίστ. Νάξ. (Ἀπύρανθ. κ.ά.) Παξ. Πελοπ. (Λάστ. Πιάν. κ.ά.) Ρόδ. Σίφν. Τῆλ. Φολέγ.: Ἐχω μιὰ γάστρα μὲ βασιλικὸ Ἰθάκ. Πότισ' τ' γάστρα Λευκ. || Παροιμ. Χατίριν δοῦ βασιλικοῦ πίν-νει ἡ γάστρα τὸ ν-νερὸ (ἐπὶ τῶν κατ' ἀνάγκην εὐεργετούμενων πρὸς χάριν ἄλλου) Κάλυμν. || Ἄσμ.

Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα ποὺ βασιλεύαν τ' ἄστρα, μού κλέψαν τὸ βασιλικὸ μὲ τὴ γυαλένια γάστρα Πελοπ. (Πιάν.)

Βασιλικὸν ἐφύτρεψα σὲ μιὰ γυαλένια γάστρα κ' ἐγύρισε κ' ἐσκέπασε τὸν οὐρανὸ μὲ τ' ἄστρα Κρήτ. (Σητ.)

Καράβι, καραβάκι, ποὺ πᾶς γιολὸ-γιολό, σὰ φονδωμένη γάστρα μὲ τὸ βασιλικὸ Λευκ.

Τοῦ νύφη μας ἡ κεφαλὴ γάστρα 'ναι μὲ τσι βιόλες κ' ἀπ' ὅσες εἴμαστε 'παδέ, καλύτερ' εἶν' ἀπ' ὅλες Κρήτ. (Πεδιάδ.)

Ἀ βῶ καὶ γιὰ τὴ γεφαλὴ, μιὰ γιάστρα μὲ τσι βιόλες 'ς τὴ 'ειτονιά ποὺ κάθεταί τσι δαιμονίζει ὅλες Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

'Σ τὴ βόρτα τοῦ Παράδεισος εἶναι μιὰ γάστρα βιόλες, νὰ κόβγης κάθα Κυριακὴ, κ' ἐτσὰ τσι κόβγουν ὅλες (ἐκ μοιρολ.) Κρήτ. (Ἱεράπ. κ.ά.) Συνών. γαστρί 1γ. 7) Ἡ κυψέλη τῶν μελισσῶν Ἰκαρ. Συνών. γαστρί 1ε. 8) Μεταφ., εἶδος μανδηλίου φέροντος κέντημα, ὅπερ παριστᾷ ἀνθοφόρον ἀγγεῖον Τῆλ. β) Παλαιὸν Ἑνετικὸν νόμισμα ἀξίας δύο σολιδίων Ζάκ.: Παροιμ. Εὐρηκε τὴ γάστρα τοῦ κουλλούρας (δηλ. τὸ νόμισμα τῆς βασιλόπιτας) ἐπὶ τοῦ εὐρόντος ἰσχυρὸν προστάτην. Διὰ τὴν μεταφορὰν τῆς σημασίας, βλ. Ν. Πολίτ., Παροιμ. 2, 276).

Ἡ λ. καὶ ὡς τοπων. Μακεδ. (Σαρακ.) Προπ. (Ἀρτάκ.)

γαστράκι τό, ἀμάρτ. ἱαστράκι Νάξ. (Ἀπύρανθ.) γιαστράκι Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. γαστρί, παρ' ὃ καὶ ἱαστρί καὶ γιαστρί, καὶ τῆς ὑποκορ. καταλ. -άκι.

"Οστρακὸν κεράμιον, τεμάχιον μικρὸν ἐκ συντριβέντος πηλίνου ἀγγείου. Πβ. γαστρί 3.

γαστρένιος ἐπίθ. Κρήτ. Κύθν. Σέριφ. — Λεξ. Βάιγ. ἱαστρένιος Νάξ. (Ἀπύρανθ.) γιαστρένιος Νάξ. (Ἀπύρανθ.) ἱαστρένιος Νάξ. (Ἀπύρανθ.) γαστρένιος Θήρ. (Οἶα)

Τὸ Βυζαντ. ἐπίθ. γαστρένιος. Διὰ τὸν τύπ. ἱαστρένιος, βλ. Γ. Χατζιδ., MNE 2, 118. Ὁ ἀναβιβασμὸς τοῦ τόνου εἰς τὸν τύπ. γαστρένιος κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ γάστρινος, δὶδ.

Κεράμιος, πήλινος ἐνθ' ἀν.: Σκουτέλλια γαστρένια Κύθν. Ἐδὰ ἑλὶα χρόνια εἶχανε γαστρένια κιούγια Σέριφ. Τὸ ἱαστρένιο τσικάλι νὰ σοῦ φέρω ἢ τὸ ἀλουμινένιο; Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Συνών. γάστρινος 1.

γαστρήσιος ἐπίθ. ἀμάρτ. γαστρήσιους Στερελλ. (Ἀρτοτ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. γάστρα καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -ήσιος. Ὁ ψηθεὶς ἢ μαγειρευθεὶς διὰ τῆς «γάστρας», δι' ὃ ἰδ. γάστρα 1: Ψουμί γαστρήσιον.

γαστρί τό, Ἄνδρ. Θράκ. (Κεσάν. κ.ά.) Ἰκαρ. Κέρκ. Κρήτ. (Βάμ. Ἡράκλ. Σέλιν. Σητ. Σφακ. κ.ά.) Κύθηρ. Κύθν. Κύπρ. Παξ. Πόντ. (Κερασ. Οἶν. Ὁφ. Σινώπ. κ.ά.) Ρόδ. Σίφν. — Λεξ. Βάιγ. Μπριγκ. Δημητρ. γαστρίν Ἰκαρ. Κύπρ. Πόντ. (Ἱμερ. Κερασ. Τραπ. κ.ά.) βαστρί Κάρπ. Κῶς Νίσυρ. Ρόδ. Τῆλ. Χάλκ. ἱαστρί Κάρπ. ἱαστρί Νάξ. (Ἀπύρανθ.) γιαστρί Νάξ. (Ἀπύρανθ.) χαστρί Ἰκαρ. Σύμ. γραστὶ Πόντ. (Οἶν. κ.ά.) γραστὶ Ἀπουλ. (Καλημ.)

Τὸ ἀρχ. οὐσ. γαστρίον. Διὰ τὴν τροπὴν τοῦ γ εἰς χ εἰς τὸν τύπ. χαστρί, βλ. Γ. Χατζιδ., MNE 2, 420/21.

1) Τὸ περὶ τὴν κοιλίαν καὶ πρὸς τὸν πυθμένα τμήμα τῶν πηλίνων ἀγγείων Κύπρ. Ρόδ. κ.ά. — Λεξ. Βάιγ.: Ἐκάμαμεν τὸ γαστρί, τώρα θὰ χτίσωμε τὸ πιθάρι (εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἀγγειοπλαστῶν) Ρόδ. || Ἄσμ.

Μέσα 'κεῖ 'ν' τὸ πιθαροῦδιν/τὸ ἐξηνταγομαροῦδιν ἔσκυψε νὰ τοῦ γευτῇ/κ' ἑκατσέ το ὡς τὸ γαστρίν (δηλ. τὸ ἐκένωσε μέχρι τῆς κοιλίας) Κύπρ. β) Τὸ ἀπὸ τῆς κοιλίας καὶ κάτω ἀκέραιον τμήμα θραυσθέντος καὶ κολοβωθέντος κατὰ τὸ ἄνω μέρος πηλίνου ἀγγείου, κατάλληλον εἰς ποικίλας προχείρους χρήσεις (οἶον: εἰς τὸ ἄρμεγμα προβάτων, τὴν παράθεσιν τροφῆς ἢ ὕδατος εἰς οἰκόσιτα ζῶα ἢ πτηνά, τὴν διατήρησιν ὕδατος διὰ τὸ «βάψιμο» σιδηρῶν ἐργαλείων, τὴν διαφύλαξιν τέφρας χρησίμου διὰ τὴν πλύσιν τῶν ἐνδυμάτων, τὴν ἐμφύτευσιν καλλωπιστικῶν φυτῶν, τὴν νυκτερινὴν οὐρησιν, κλπ.) Κάρπ. Κέρκ. Κύθν. Κύπρ. Κῶς Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Παξ. Πόντ. (Ἱμερ. Κερασ. Ὁφ. Σινώπ. Τραπ. κ.ά.) Σίφν. Σύμ. Τῆλ.: Βάλε τὰ πίτερα 'ς τὸ γαστρί νὰ φᾶν οἱ κόττες Παξ. Φέρε μου τὸ ἱαστρί μὲ τὰ πίτερα Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Φέρε τὸ ἱαστρί τοῦ γάττη αὐτόθ. 'Σ τὸ ἱαστρί θὰ φ'τέψω τὸ βασιλικὸ αὐτόθ. Ἄμουν γαστρίν ἐποίησες τὸ σκεῦος -ι- μ' (οἶονεὶ οὐροδόχον ἀγγεῖον, δηλ. πολὺ ἀκάθαρτον) Πόντ. (Ὁφ. κ.ά.) || Ἄσμ.

Στρατὶν μ' ἦταν κ' ἐδιάβαιν-να ἀπὸ τὸν αἰν-Φώτη, τὰ γιαιτρικά του εἶχεν τα εἰς τὸ γαστρί τοῦ μπότη (μπότης=πήλινον ὑδροδοχεῖον) Κύπρ. Συνών. γάστρα 5. γ) Ἀγγεῖον πήλινον τοῦ αὐτοῦ περίπου σχήματος πρὸς τὸ προηγούμενον, κατασκευαζόμενον καὶ χρησιμοποιοῦμενον εἰδικῶς εἰς τὴν οἰκιακὴν ἀνθοκομίαν Κρήτ. (Σέλιν. κ.ά.) Πόντ. (Οἶν. Σινώπ. Τραπ. κ.ά.)—Λεξ. Μπριγκ. Δημητρ.: